

EDITORIAL

Babagan ang hulgang balaod militar sa kampus

Dautan ang plano sa pasistang rehimeng Duterte. Sa kalalum sa kasuko ni Rodrigo Duterte ug sa iyang mga alipures sa mga estudyante ug magtutudlo nga gawasnong nagapadayag sa ilang pagsupak sa iyang pasistang rehimen, gusto niyang ipailalum ang mga unibersidad sa iyang tiranikong paghari.

Sa milabayng pipila ka semana, gigamit ni Bato dela Rosa nga sunud-sunurang itoy ni Duterte ang iyang pwesto sa Senado aron usigon ang mga kabatan-onang aktibista ug ang mga magtutudlo. Bisan unsang du-not nga pasundayag ang gihimo ni dela Rosa sa tinguhang pig-oton ang mga organisasyon sa kabatan-onan ug mga magtutudlo. Desperadong argumento usab ang pagpanghadlok sa AFP bisan og bawal silang mosulod sa kampus ug dili nila mapugngan kung adunay pagpamusil sulod sa mga eskwelahan.

Ginaduso sa mga pasistang ahente ang pagbasura sa kasabu-

tang Soto-Enrile nga gipirmahan niadtong 1982. Ang maong kasabutan ang usa sa pinakamahinungdanong kabilin sa mga estudyante sa ilang pagsukol sa diktadurya ni Ferdinand Marcos aron iaslang ang demokrasya ug mapakaylap ang akademikong kagawasan sa mga kampus. Nakasumpay dinhi ang kasabutang University of the Philippines-Department of National Defense (UP-DND) niadtong 1989 nga nagatakda sa susamang pagbawal nga mosulod sa kampus ang mga ginsakpan sa AFP ug PNP.

Pinakalaraw ni dela Rosa ug sa mga upisyal sa AFP ug PNP nga wag-

4 AK47, nasakmit sa BHB-MisOr

MILUNGTAD LAMANG OG lima ka minuto ang walay-buto nga armadong aksyon sa usa ka yunit sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) batok sa usa ka magun-ubong planta sa enerhiya sa Misamis Oriental niadtong Agosto 19 sa buntag.

Nakumpiska sa reyd ang upat ka ripleng AK47 ug 200 ka bala gikan sa mga gwardya sa AY 76 Security Agency nga mibantay sa Minergy Power Corporation (MPC) sa Barangay Quezon Heights sa lungsod sa Balingasag. Nakumpiska usab sa BHB ang pipila ka radyo gikan sa mga gwardya.

Ginapadagan sa MPC ang usa ka 165-MW coal power plant kilid sa Macajalar Bay. Ginalabay sa planta ang makahilong kemikal nga basura sa maong baybay ug sa duol nga lugar. Bunga niini, gi-reklamo sa mga residente ngadto

"Babagan...", gikan sa panid 1

tangon ang mga babag aron pakusgon ang presensya sa mga pulis ug sundalo sulod sa mga kampus tungod kay aduna usab kuno silay "katungod" nga maglunsad og "indoktrinasyon" sa mga estudyante. Sa gatusan ka mga eskwelahan, ginapatuman na karon sa AFP ug PNP ang maong kampanyang "indoktrinasyon" sa dagway sa mga "youth leadership forum," "information drive," "training" o "immunization" (o "pagbakuna") batok sa "sakit nga komunismo" aron batukan ang "komunistang impiltrasyon" sa mga eskwelahan.

Ginatawag dinhi ang mga aktibistang organisasyon isip "mga prente" sa Partido Komunista. Ginatudlo sa AFP ug PNP nga ang kritisismo ug pagsukol sa nagharing rehimen ug sistema pulos bunga sa "komunistang ahitasyon." Pugos nga ginatabunan sa pasistang ideolohiya ang pagtunhay sa pagpangdaugdaug ug pagpahimulos ug kawalay nasudnong kagawasan nga maoy pinakaugat sa armado ug dili-armadong pagsukol sa katawhan.

Laraw sa AFP nga ipailalum ang mga unibersidad sa pagbuot sa militar ug magsilbing tuntungan alang sa pagpakaylap sa pasistang doktrina niini. Sa bataan, ang presensya sa mga armadong elemento sa estado sukwhi sa pagtunhay sa akademikong kagawasan sulod sa mga unibersidad. Hulga o intimidasyon ang dala niini sa mga estudyante ug magtutudlo, mga siyentista ug *researcher*. Imposibleng molambo ang intelektwal nga paghunahuna kung nabutang sa armadong hulga sa estado ang akademya. Nangandoy si Duterte nga mabalik ang panahon ni Marcos kung asa ang akademya ang nagsilbing tigpakaylap sa upisyal nga linya sa "bag-ong katilingban." Gusto niya kining bantayan sa iyang armadong mga ahente ug harian sa mga mersenaryong intelektwal.

Sukwhi sa pasismo ang liberal nga tradisyon sa akademikong kagawasan. Alang sa mga pasista, dili dapat hatagan og luna ang mga panghunahuna o panglantaw nga wala nagasalamain o nagatudlo sa dogma o

doktrina sa nagharing rehimen. Ginaila nga subersyon o nagasilbi sa armadong rebolusyon ang pagpadayag ug pagsuporta sa patriyotiko ug demokratikong interes sa katawhan o pagbutyag sa kritisismo sa kasamtangang sistema ug palisiya.

Mas dayag ug dautan ang pagahimuong pagpaniktik ug pagpamigot sa mga pasistang ahente sa rehimen Duterte batok sa mga estudyante ug magtutudlo kung pagatugutan nga gawasnong makasulod ang AFP ug PNP sa mga kampus. Ang ilang presensya usa ka intimidasyon aron pugngan ang mga kabatanonan nga mosalmot sa mga organisasyon, panagtapok o pagpadayag batok kang Duterte. Labaw pang pagsumpo sa demokratikong katungod sa mga estudyante ug magtutudlo ang ibunga sa ingon niining lakang. Sa dali nga pagkasulti, nagkahulugan kini sa pagpahamtang og balaod militar sa kampus.

Ginapatuman kining tanan nga mga lakang sa AFP ug PNP sigon sa doktrinang "kontra-insurhensiya" nga mao nay nagpatigbabaw nga palisiya sa kasamtangan sa rehimen Duterte. Pagpatuman kini sa "whole-of-nation approach" o "tibuok nasud nga pagtagad," nga nagtinguhang ang ipailalum sa militar ang tibuok nasud. Gusto niining kontrolon bisan ang mga ahensyang pang-ideolohiya, pangkultura, panginabuhian ug pangserbisyo aron magsilbi kini sa "kontra-insurhensiya" sa ikadaut sa interes ug panginahanglan sa katawhan. Anaa sa peligrong maakusahang "simpatisador sa komunista" ang magdumili nga mosuporta sa AFP. Gawas sa "nasudnong depensa" ug "kalinaw ug kahusay," aduna usay interbensyon sa AFP ug PNP sa tanang aspeto sa katilingbang sibil.

Kinahanglang hingpit nga makita sa tanan nga ang hulgang balaod militar sa mga unibersidad hugot nga nakasumpay sa pagtunhay sa balaod militar sa Mindanao ug sa dili-deklaradong balaod militar sa Negros, Samar, Bicol ug sa tibuok nasud. Gina-duso kini sa mga pasistang anaa luyo

Bolyum L Ihap 16 | Agosto 21, 2019

Ang *Ang Bayan* ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray ug Ingles.

Nagadawat ang *Ang Bayan* og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.

[instagram.com/progressiveviews](https://www.instagram.com/progressiveviews)

[@prwc_info](https://twitter.com/prwc_info)

cppinformationbureau@gmail.com

Unod

Editorial: Babagan ang hulga sa balaod militar sa kampus	1
4 ka AK47, nasakmit sa BHB-MisOr	1
Armadong pagsukol sa todo-gera sa Bicol	4
Desperadong pagsumpo sa kabatan-onan	4
Estudyante ug magtutudlo, nagprotesta	5
Kinaiya ug laraw sa FMO sa Bukidnon	6
Mga opensiba panahon sa FMO	8
Pagyatak sa katungod-tawo	9
200 ka pamilya sa Caramoan, mibakwit	10
Gina Lopez, mipanaw na	10
Piket sa Pepmaco, bangis nga gibungkag	11
FFM sa Isabela	11
P113.7M-kantidad sa librong gihan-ok	11
3 patay sa "gyera kontra-droga"	11
Adlaw sa Pagbangutan alang sa Negros	12
Dengvaxia, gipaboran ni Duterte	12
Bag-ong pasilidad alang sa militar sa US	12
Protesta sa Hongkong	13
Sunog sa Amazon, makaalarma	13

Ang *Ang Bayan* ginamantala duha ka hugna matag bulan sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas

"Babagan...", gikan sa panid 2

sa malukpanong abusong militar ug paglapas sa mga katungod-tawo, pagpamig-ot sa mga pwersang oposisyon, ug pagsumpo sa mga welga, sa mga pakigbisog sa mag-uuma ug uban pang dagway sa pagpanumpo. Kasumpay usab kini sa sugyot nga ibalik ang Balaod Kontra-Subersyon (kung asa krimen ang mahimong myembro sa Partido Komunista) ug amyendahan ang Human Security Act aron labaw pang himoong hinagiban sa pasumpo sa demokratikong kalihukan ug pagpadayag.

Gusto sa rehimeng Duterte nga pahilumon ang mga estudyante ug mga magtutudlo nga lakip sa pinakamakugihon sa pagpadayag sa ilang kritisismo ug pagsupak sa pasismo. Laraw sa rehimeng Duterte nga busalan ug lupigon ang mga aktibista aron walay babag ang pagpahamtang niini ug mga paantus nga mga palisiya lakip ang bag-ong mga buhis, *pork barrel* ug langyawng pagpangutang, ang pagtraydor ni Duterte sa interes sa nasud, sa pagluhod niini sa China ug sa US, ang planong "charter change" ug uban pang anti-katawhang lakang.

Apan seguradong mapakyas ang pagsulay ni Duterte ug sa AFP ug PNP nga sumpuon ang akademikong katungod ug ipahari ang balaod militar sa kampus. Gisugat kini sa hugot nga pagsupak ug lapad nga protesta sa mga estudyante ug magtutudlo sa dagkung unibersidad sa mga milabayng adlaw. Kung ipugos kini ni Duterte, segurado nga mas daku ug lapad pa nga pagsukol, diskurso ug akademikong debate ug protesta sa kadalanan ang isugat sa mga estudyante ug magtutudlo ug sa tibuok katawhan.

Labaw pang mapakyas ang maong pagpanumpo sa mga estudyante ug magtutudlo nga mosuporta ug mosalmot sa armadong pakigbisog. Tungod sa pasistang pakana ni Duterte, labaw nga mas daghan pa ang naawhag nga motabang o mosalmot sa Bagong Hukbong Bayan nga maoy tinuod nga nagarepresenta sa patriyotiko ug demokratikong interes sa katawhan. AB

"AK47...", gikan sa panid 1

sa BHB nga sukad sa operasyon sa planta niadtong Setyembre 2017, lain-laing sakit na ang ilang nakuha sama sa hika, pagkalipong ug *sore eyes*.

Nagpahigayon usab og pagdukiduki ang Sangguniang Panlalawigan sa Misamis Oriental apan walay nahitabo. Gipanag-iyahan ang MPC sa pamilyang Nepomuceno, mga burukrata-kapitalistang nakabase sa Pampanga. Nahatagan kini og lisensya nga magtukod ug mag-opereyt sa plantang pangenerhiya niadtong panahon sa rehimeng Ramos. Solo kining tigsulay og kuryente sa tibuok syudad sa Cagayan de Oro ug Phividec Industrial Estate sa Tagoloan, Misamis Oriental.

Samtang gipanghimakak ni Ka Malem Mabini, tigpamaba sa BHB-North Central Mindanao Region (NCOMR), ang walay basehan nga pagpanghinambog sa pasistang presidente nga si Rodrigo Duterte nga naparalisa na ang mga operasyon sa BHB sa rehiyon.

Sa pagkatinuod, 13 ka taktikal nga opensiba na ang gilunsad sa BHB-NCOMR batok sa mga tropa sa Armed Forces of the Philippines (AFP) gikan Hulyo 28 hangtud Agosto 9. Kapin 30 ka sundalo ang napatay ug dili moubos sa 20 ang nasamdan sa han-ay sa AFP.

Niadtong Agosto 9, giatake sa BHB-NCOMR ang mga tropa sa 65th IB sa Sityo Kibulag, Barangay Bagoangod, Tagoloan 2, sa utlanan sa Bukidnon ug Lanao del Sur. Patay ang usa ka sundalo samtang upat ang samaron. Ayha niini, giambus sa BHB ang mga tropa sa 8th IB sa Sityo Mahan-ao, Barangay Bulonay, Impasug-ong, Bukidnon. Tulo ka sundalo ang napatay.

Usa ka sundalo usab sa 26th IB ang napatay ug usa ang samaron sa dihang giambus sila sa BHB-Agusan del Sur sa Kilometro 30, Barangay Mahayahay, San Luis, Agusan

del Sur niadtong Agosto 5.

Sa Cagayan de Oro City, upat ka sundalo sa 65th IB ang napatay ug walo ang samaron sa taktikal nga opensibang gilunsad sa BHB-Misamis Oriental niadtong Hulyo 30 sa Barangay Pigsag-an.

Giatake usab sa BHB-Agusan del Norte niadtong Hulyo 28 ang mga tropa sa 23rd IB sa Sityo Hinandayan, Barangay Camagong, Nasipit. Lima ka sundalo ang napatay ug lima usab ang samaron.

Sa pikas bahin, gihatagan sa rebolusyonaryong kalihukan og pinakataas nga pasidungog ang duha ka Pulang manggugubat nga silang Jenos Bade (Ka Bebs) ug Eddar Laruya (Ka Lenon), nga mabayanihong naghalad sa ilang kinabuhi alang sa kalampusan sa maong armadong aksyon.

Sa Northern Samar, malampuson nga nakalunsad og mga operasyon ang mga yunit sa BHB batok sa mga tropang militar nga responsable sa pagpatay, pag-istraping sa mga sibilyan, ug pagharas sa usa ka barangay kapitan.

Matud sa taho sa BHB-Northern Samar, dili moubos sa upat ka sundalo sa 20th IB ang napatay sa gilunsad nga mga aksyong militar sa BHB.

Niadtong Agosto 11, giharas sa mga Pulang manggugubat ang mga tropa sa 20th IB sa Gook, Catubig. Sa maong adlaw, usa ka myembro sa CAFGU ang nasamdan sa operasyong haras nga gilunsad sa usa ka yunit sa BHB sa ilang detatsment sa Barangay Poponton, Las Navas. AB

Armadong pagsukol sa todo-gyera sa Bicol

KAPIN 20 KA koordinadong aksyong militar ang gilunsad sa Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Bicol sa lain-laing bahin sa rehiyon niadtong Agosto 19-21. Tataw dinhi ang ambus sa BHB batok sa mga myembro sa Philippine National Police sa Barangay Alegria, Pio V. Corpuz, Masbate kung asa pito ka pulis ang nasamdan. Naglunsad usab og operasyong haras ang BHB sa mga kampo sa kaaway sa Sorsogon ug Legazpi City.

Ayha niini, 33 ka sundalo ang napatay ug 21 ang samaron sa mga opensiba sa BHB-Bicol gikan Marso hangtud Hunyo 2019. Sa maong ihap, 15 ang napatay samtang 12 ang samaron sa pwersa sa 2nd IB sa mga serye sa operasyong pagpukan nga gilunsad sa BHB-Masbate niadtong Abril 29, Hunyo 2 ug Hunyo 9 sa mga barangay sa Progreso ug Cawayan, San Fernando, ug sa Barangay Malinta, Masbate City.

Sa parehong prubinsya, duha ka operasyong haras usab ang gilunsad sa BHB niadtong Mayo 22 sa Barangay Banahao, Dimasalang ug sa Barangay Casabangan, Pio V. Corpuz. Giharas usab ang hedkwarters sa 2nd IB sa Barangay Bacolod, Milagros niadtong Hunyo 10 ug sa Barangay Armenia, Uson niadtong Hunyo 12. Sa parehong adlaw, gisunog sa BHB ang ginatukod nga detatsment sa PNP Special Action Force sa Barangay Daraga sa Placer, Masbate.

Sa Camarines Sur, siyam ka tropa sa 22nd IB ang nasamdan sa magkadungan nga ambus ug operasyong haras sa mga yunit sa BHB-West Camarines Sur (Norben Gruta Command) sa detatsment sa AFP sa Sityo Dinumpilan, Barangay Malinao, Libmanan. Usa ka sundalo ug tulo ka elemento sa CAFGU ang nasamdan. Gihatagan og pasiunang pagtambal sa mga medik sa BHB ang mga misurender nga samarong sundalo. AB

Desperadong pagsumpo sa kabatan-onan

Bag-ong desperadong pagsulay sa rehimeng Duterte pinaagi sa payaso niining si Sen. Ronald “Bato” dela Rosa nga busalan ang mga estudyante sa dihang nagpahigayon kini og pagdungog sa Senado kalabot sa nawala kuno nga menor-de-edad nga mga aktibista.

Gigamit ni dela Rosa ang pang-pamilyang problema tali sa mga ginikanan ug anak nilang aktibista aron dauton ang progresibo ug kritikal nga barog sa mga estudyante ug sa ilang mga organisasyon.

Nagsilbing hangal si dela Rosa sa dihang miatubang ang ginapakaylap nga “nawala” nga mga aktibista nga silang Alicia Lucena sa Anakbayan ug Lory Caalaman sa Kabataang Partylist, ug gipanghimakak ang iyang mga pamahayag. Matud sa mga aktibista, wala sila nawala ug dili usab sila menor-de-edad. Hugot ang ilang pagsupak sa paggamit sa pulis ug militar sa ilang mga pamilya aron dauton ang ilang organisasyon ug magpatuman sa dugang pang anti-kabatan-onang palisiya.

Sama sa gidahum, gisugnuran ang maong pasundayag sa mga militaristang galamay sa rehimen ug gihimong palusot aron ipangatarungan ang planong pag-amyenda sa Human Security Act, ug sulayng pag-amyenda sa balaod sa anti-subersyon.

Giabli usab sa Philippine National Police ang posibleng pagwagtang o pagrepaso sa kasabutan tali sa mga unibersidad ug sa Department of National Defense nga nagbawal sa presensya sa militar o pulis sulod sa mga unibersidad. Sa padayon nga pag-panghadlok, gipatawag sa Department of Justice ang mga lider sa progresibong organisasyon sa katu-

manan sa usa *subpoena*.

Kini na ang ikaduhang pagsulay sa desperadong pagpahilum sa mga kabatan-onan. Niadtong Oktubre 2018, gipakaylap sa rehimen ang “Red October” o paglambigit sa progresibong kalihukan sa kabatan-onan sa armadong kalihukan sa Bagong Hukbong Bayan. Laraw niining hadlukon ug himuong ilegal ang mga lehitimo ug kritikal nga baruganan sa mga kabatan-onan. Ginayatakan niini ang kagawasan sa pagpamahayag ug pag-organisa sa mga kabatan-onan.

Kabatan-onan isip pwersa sa kausaban

Ang aktibismo ug radikal nga panghunahuna sa mga kabatan-onan ang pwersa alang sa kausaban, paglambo, katilingbanong hustisya ug demokrasya. Nahadlok ang rehimeng Duterte sa nagkahiusang han-ay sa mga kabatan-onan nga kritikal sa iyang rehimen.

Sa kasaysayan, ang mga kabatan-onang aktibista ang pinakalig-on nga misukol sa diktaduryang Marcos panahon sa balaod militar. Anaa sila sa unahan sa makasaysayanong Sigwa sa Unang Kwarto (1970), Diliman Commune (1971), mga pag-alsa sa mga estudyante niadtong katapusan sa dekada 1970 hangtud sa unang bahin sa dekada 1980 batok sa pagsaka sa matrikula ug pag-balik sa mga katungod sa kampus,

“Desperado...,” sundi sa panid 5

"Desperado..." gikan sa panid 4

ug mga higanteng kalihukan niadtong 1983-1986 alang sa pagpalagpot sa diktaduryang US-Marcos.

Lakip ang mga kabatan-onan sa mga unibersidad sa pinakamadasingon nga misukol aron bungkagon ang mga base militar sa US ug tapuson ang Military Bases Agreement niadtong 1991. Lakip usab sila sa pinakakusog nga misupak sa pagsalmot sa Pilipinas sa GATT niadtong 1994 ug palisiya sa todong liberalisasyon ug pribatisasyon sa ekonomiya ilalum sa rehimeng Ramos. Hugot silang nakighiusa sa masang kabus sa pagsupak sa GATT-WTO sa dihang magpulung ang mga lider sa mga nasud sa Asia-Pacific Economic Cooperation sa Pilipinas niadtong 1996.

Dili malilong ang ilang malukpanong pagsalmot sa pag-alsa ug

pagpalagpot sa rehimeng Estrada. Ingonman, dakung ihap sa kabatan-onan ang misalmot ug nanguna sa mga protesta kontra *pork barrel* nga natapos pinaagi sa Million People's March ilalum sa rehimeng Aquino niadtong 2013. Nagmarka usab ang kalihukang protesta sa mga kabatan-onang estudyante batok sa mga pagkibhang sa pondo sa edukasyon.

Niadtong 2017, napaduso ang pagbalaod sa libreng matrikula alang sa mga pampublikong unibersidad ug kolehiyo. Padayon nilang ginaduso ang kagawasan sa akademya, lakip ang katungod sa pagtukod sa konseho ug pangkampus nga mantalaan, katungod nga mag-organisa ug mosalmot sa mga organisasyon ug katungod sa gawasnong pagpadayag ug pagpamahayag.

Nakighiusa sila sa mamumuo ug mag-uuma sa mga welga, piket ug mga

komunidad. Padayon sila nga nakigbisog alang sa interes sa katawhang Pilipino luyo sa mga pagpanghadlok ug pagpamig-ot sa rehimeng Duterte. Pipila ka kabatan-onan na ang gihadlok ug gipig-ot. Pipila ka beses na usab nga gipasakahan og gama-gamang kaso ang ilang mga lider.

Dili malilong ang pagsalmot sa mga estudyante ug kabatan-onan sa armadong rebolusyon. Gikan sa Kapitunan hangtud sa Bagong Hukbong Bayan, kadaghanan sa mga rebolusyonaryong hukbo sa katawhan mga kabatan-onan. Daghan sa mga rebolusyonaryong bayani nga naghalad sa ilang kinabuhi sa edad sa kalagsik sa kabatan-onan. Maayo sila nga mga sumbanan sa walay pagduhaduha nga pag-alagad sa katawhan. Gihatagan sila og pinakataas nga pasidungog sa tibuok rebolusyonaryong kalihukan ug katawhan. **AB**

Sulayng militarisasyon sa mga kampus, gibabagan

Kanus-aman, dili mapahilum ang mga kabatan-onan. Padayon nilang ias-dang ang bandila sa kagawasan sa pagpapahayag at pag-organisa. Atubangan sa sistematiko ug padayon nga pagpamig-ot sa rehimeng Duterte sa sektor, subli nilang gipakita ang panaghiusa ug baruganan niadtong Agosto 20.

Liboan ka estudyante duyg ang ilang mga magtutudlo, ang nagprotesta sulod ug gawas sa mga unibersidad aron babagan ang hulga sa militarisasyon sa mga kampus. Kini human gipadayag sa Philippine National Police ang sugyot niining ikawang ang mga kasabutan nga nagabawal sa presensya sa militar ug pulis sulod sa mga kampus. Nabati sa mga akademikong komunidad nga magaresulta ang presensya sa mga pwersang pangseguridad sa estado og malukpanong pagpaniktik ug pagpanumpo sa mga estudyante, magtutudlo ug empleyado, ilabina kad-tong mga kritikal sa rehimen.

Ang tinuod, dugay na nga nagagawas-sulod ang pulis ug militar sa mga kampus sa laing-laing bahin sa nasud. Ginagamit nila nga takuban ang mga pagbansay ug kumperensyang pang-estudyante aron libreng magpahigayon og mga operasyong saywar (nga ginatawag na niini nga

mga "operasyong pang-impormasyon") sulod sa mga kampus. Gawas pa kini sa ginapugos nga Reserve Officers' Training Corps, kung asa pupanahon silang magtanyag og mga diskusyon ug pagbansay. Bisan ang mga sekundaryang eskwelahan dili na luwas sa ilang interbensyon.

Isip pagkundena, mikabat sa 7,000 ang misalmot sa "UP Day of Walkout and Action" sa tanang yunit sa Unibersidad sa Pilipinas sa tibuok nasud. Sa pagpanguna sa Upisina sa Rehente sa mga Estudyante ug UP Rise against Tyranny and Dictatorship (UPRise), nagkahiusa ang mga kabatan-onan aron panalipdan ang pang-akademikong kagawasan ug katungod nga mag-organisa. Nagkahiusa ang mga upisyal, mga magtutudlo, empleyado ug mga organisasyon sulod sa unibersidad.

Naglunsab usab og susamang protesta ang mga estudyante sa Polytechnic University of the Phi-

lippines. Isip pagsuporta, hiniusang miatubang sa masmidya niadtong Agosto 21 ang Alliance of Concerned Teachers ug mga iladong propesor gikan sa Ateneo de Manila University, University of Santo Tomas, Far Eastern University, UP Diliman ug UP Manila.

Aron kontrahon ang pagsulay, gisumite sa bloke ng Makabayan ang House Resolution 223 sa Ubos nga Kapunungan niadtong Agosto 12 aron ilhon ug suportahan sa reaksyunaryong estado ang Safe Schools Declaration. Kini ang deklarasyong gigambalay sa mga guberno sa lain-laing bahin sa kalibutan alang sa paghatag proteksyon sa mga eskwelahan gikan sa mga atake panahon sa armadong panagsangka.

Nahisukip usab dinhi ang kamahinungdanon sa pagpadayon sa klase panahon sa gubat ug implementasyon sa kongkretong lakang aron babagan ang paggamit sa militar sa mga eskwelahan. Sa taho niining Agosto 2019, aduna nay 95 ka nasud nga misuporta niini. Natibuok ang deklarasyon niadtong Mayo 2015 sa Oslo, Norway. **AB**

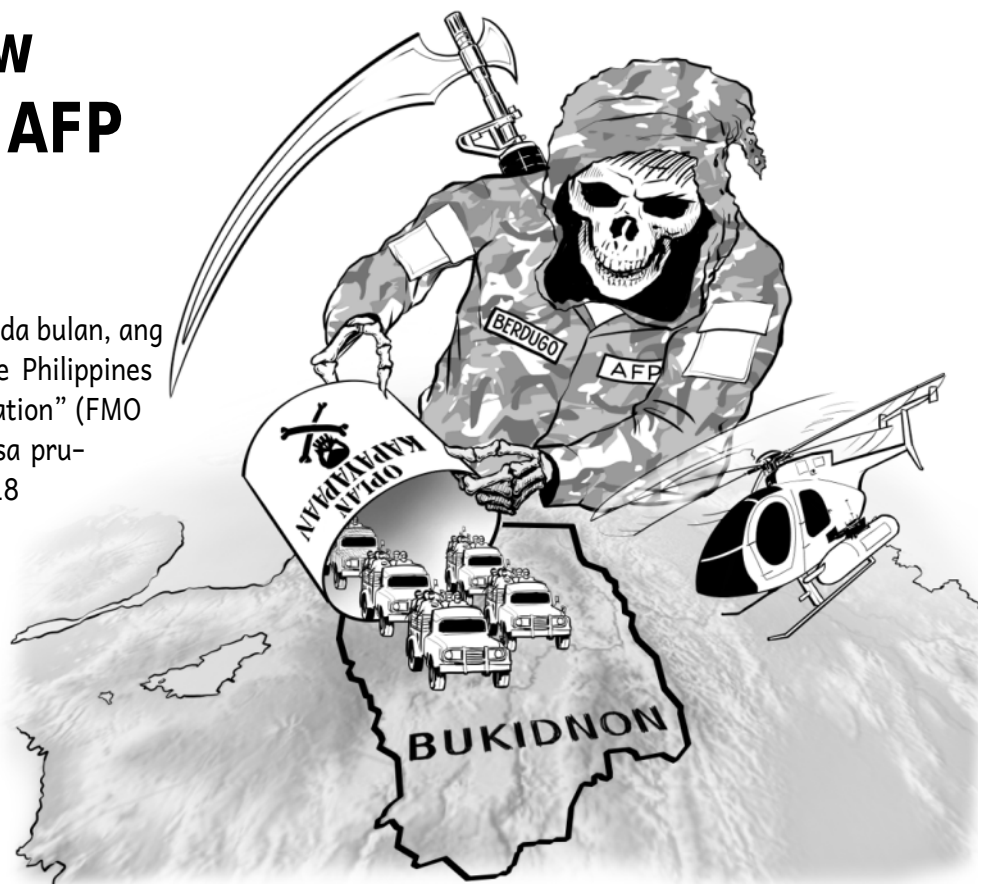
Kinaiya ug laraw sa mga FMO sa AFP sa Bukidnon

Dili moubos sa 13 ka serye o usa kada bulan, ang gilunsad sa Armed Forces of the Philippines (AFP) nga mga “focused military operation” (FMO o nakapokus nga operasyong militar) sa prubinsya sa Bukidnon gikan Marso 2018 hangtud Enero 2019.

Kini ang nahimong porma sa pagsulay sa AFP nga pukanon o palibutan ug “puuhon” ang mga yunit sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa prubinsya ayha matapos ang 2018. Niadtong Agosto 7, 2018, gideklara na niining “conflict manageable” ang prubinsya ug andam na para “tukuran og mga proyekto.”

Ang miutingkay sa kabukiran sa prubinsya mao ang mga batalyon sa 403rd IBde, usa sa mga brigadang nakapailalum sa 4th ID. Ang tunga-tunga, kasadpang bahin ug ang mga utlanan sa prubinsya sa Misamis Oriental ug Agusan del Sur, ingonman ang utlanan niini sa Lanao del Sur ang erya sa operasyon sa lima ka batalyon (8th IB, 88th IB, 1st Special Forces Battalion, 65th IB ug 58th IB). Ginasuportahan ang ilang mga operasyon sa 43rd Division Reconnaissance Company sa 4th ID. Sa sinugdanan sa 2019, gianunsoy sa 1003rd IBde sa 10th ID nga sublinilang ipailalum sa ilang mga operasyon ang mga baryo ug komunidad sa Bukidnon sa utlanan sa Davao, apan niadto pang 2017 aduna nay natahong mga operasyong kombatan ang 89th IB ug 16th IB sa maong mga lugar.

Ingonman, gihimong bansayanan sa mga bag-ong gradweyt na Scout Ranger, Special Forces ug mga elemento sa CAFGU ang prubinsya, partikular ang kabukiran sa Pantaron nga mitadlas sa unom ka prubinsya (Misamis Oriental, Bukidnon, Agusan del Sur, Agusan del Norte, Davao del Norte ug Davao del Sur) ug nagsilbing dugukan sa

Mindanao.

Kinaiya sa mga operasyon

Nagalungtad ang usa ka FMO sulod sa unom ka adlaw hangtud duha ka semana. Ginalunsad kini human ang taas nga panahon sa mga operasyong paniktik, saywar ug mga Community Operations for Peace and Development (COPD) sa mga barangay. Ang nag-unang operasyong pangkombatan nga gikalambigitan sa 150-400 ka tropang militar ginakumpasan sa ang-ang brigada hangtud sa ang-ang dibisyon.

Sa mga maniobrang kombatan, estilo sa mga tropa ang pag-ipon sa mga kolum gikan sa lain-laing erya aron magtinimbangay sa usag usa. Sa usa ka FMO niadtong Disyembre 2018, dili moubos sa 20 ka kolum ang gipalihok. Naggikan sa wala gidahum nga lugar ang *staging point* sa mayor nga pwersa (pipila ka adlaw nga lakawan ang gilay-on sa lisud nga tereyn). Ginasubay nila ang mga lugar nga paborable sa BHB. Mamahimong mokabat sa usa hangtud duha ka semana ang “pagtago” sa mga kolum sa AFP samtang ginautingkay niini ang target nga erya.

Usa sa pananglitan niini ang kampanyang dumog sa AFP sa mga

utlanan sa Bukidnon, Misamis Oriental ug Agusan del Sur. Mokabat sa 400 ka tropa ang miutingkay sa kalasangan tali sa duha ka barangay (Barangay Minalwang sa Claveria, Misamis Oriental ug Barangay Hagpa sa Impasug-ong, Bukidnon) sulod sa duha ka semana. Ayha niini, pipila ka semana na nga naglakawan ang dakung bahin sa tropang pangangka nga gikan pa sa Barangay Salog sa Esperanza, Agusan del Sur.

Sa operasyong ang-ang brigada, tulo hangtud upat ka kolum nga seksyon ang gidak-on (150 ka tropa) ang ginahan-ok sa target nga erya. Sa ang-ang dibisyon, lima ka kolum nga may duha hangtud tulo ka seksyon ang ginahan-ok sa militar kung asa posibleng gisugdan sa gawas sa prubinsya ang operasyon. Ginapangulohan sa usa ka tinylene ang matag kolum.

Ayha ang aktwal nga pagdumog, ginapalihok sa AFP ang ilang mga espiya aron sudlon ang target nga mga baryo. Kasagaran silang magpatuo nga nagasuroy og bisan unsang produkto. Ginapalihok usab sa AFP ang mga paramilitar niini aron mangita og mga tunob ug uban pang timailhan sa presensya sa BHB sa lasang. Ginagamit nila nga base-

han ang mga datos nga ilang nangkalahap gikan sa mga nadakpan nga Pulang manggugubat aron makuha ang lokasyon sa mga taktikal nga base o kampo sa mga yunit sa BHB.

Kabihin sa operasyon ang pipila ka hugna nga pagpalupad og mga eroplanong pangsarbeylans ug *drone* sa pipila ka semana ayha ug atol sa aktwal nga operasyong kombat. Nataho ang paggamit sa usa ka gagmay nga eroplanong adunay piloto (Cessna), duha ka klase sa *medium-altitude* (9-10 kilometro ang gitason sa lupad) nga *drone* nga puti ang kolor (kamay-ong sa Reaper ug Predator sa US) ug mas gamay pang *drone* (kamay-ong sa ScanEagle). Ginatuohan nga ang *drone* nga kamay-ong sa Reaper gipanag-iyahan ug direktang ginapalupad sa militar sa US nga anaa sa nasud.

Sa mga lugar nga lisud abton sa mga sundalong pangkati, suportado ang mga operasyon sa mga bomba ug bala gikan sa ere sa duha ka klase sa pang-atakeng helikopter (MG-520 ug AugustaWestland 109E) gikan sa Tactical Operations Wing (Group 10) sa Eastern Mindanao Command nga nakabase sa Cagayan de Oro. Ginagamit usab ang mga helikopter nga UH-1H (Huey) alang sa suplay og pagkaon, tambal ug dugang nga tropa. Panahon sa mga panagsangka, ginasuportahan ang mga tropang pangkati og artileri gikan sa mga kanyon ug 105mm howitser.

Sa maong mga operasyon, ginagamit sa mga tropang militar ang radyong Harris alang sa komunikasyong *encrypted*. Hugot ang koordinasyon sa mga sundalo sa ang-ang platun hangtud sa seksyon. Ang ilang mga taktikal nga sentrong pang-operasyon (nga ginabutang sa kapatagan sa mga baryo ug usahay ginabutang usab sa taas nga tereyn aron magsilbing posteng pang-observerba) nagsilbing mga istasyong medikal kung asa ginadapatan og pasiunang pagtambal ang ilang mga samaron. Sa kampanya niini niadtong Disyembre, pananglitan, naghawanan og tugpahanan sa helikopter

ang sentro sa operasyon nga nangkalahap sa pinakataas nga tereyn sa ginakubkob nga lugar.

Minilyong gasto

Kung kwentahon, dili moubos sa P10 milyon kada duha ka semana ang ginagasto sa AFP alang sa tropa ug mga bala sa pusil ug kanyon sa kada FMO nga gilunsad niini sa prubinsya. Wala pay labot dinhi ang gamit sa mga sundalo, sama sa riple ug masinggan, teleskopyo, radyo, bakpak, sinina ug bota. Wala usab nalakip dinhi ang gamit pang-operasyon sama sa radyong pangbase, *generator*, *tool kit* ug uban pa. Wala usab dinhi ang mga gamit-medikal, tambal us ambulansya ug gastos sa transportasyon gamit ang mga siksabay (dili moubos sa 20 kada FMO).

Dili moubos sa P3 milyon ang gakagasto sa AFP sa bala sa usa ka operasyon. Nagkantidad og P25 ang matag bala sa ripleng M16 ug M14, samtang P35 usab ang matag bala sa Squad Automatic Weapon. Sa usa ka kampanyang kubkob niadtong 2018, mikabat sa 13 ang serye sa mga engkwentro (sa parehong opensiba ug dependsiba) tali sa BHB ug AFP. Nagkantidad usab og P10,000 ang matag bala sa *mortar*.

Minilyon usab ang gasto matag pagpalupad sa helikopter ug pagpanghulog og mga *rocket* ug bala gikan dinhi, nga kasagarang miigo sa mga umahan sa gagmayng maguuma ug kalasangan nga nakapalibot dinhi. Subay sa mga taho sa US Air Force niadtong 2013, mokabat sa \$13,634 (P681,700 sa bayluay nga P50=\$1) ang gasto sa kada oras nga pagpalupad sa usa ka Huey. Gibanabana nga mokabat sa \$3,624-\$4,762 (o P181,200 hangtud P238,100) ang gastos sa usa ka oras nga pagpalupad sa *medium-altitude drone*. Dili moubos sa 82 katawo ang gikinahanglan para sa pagpalupad ug pagtuon sa mga datos nga nakalahap sa maong mga *drone*. Nagkantidad ang mga *rocket* nga ginhulog sa mga pang-atakeng helikopter gikan P1,500 (Warhead

M151) hangtud P3,500 (Warhead M282) kada usa. (Nota: Mamahimong maghulog og pito ka *rocket* ang MG-520 sa usa ka serye sa pagpamomba.)

Dugang pa dinhi ang gasto alang sa paghatod og suplay nga pagkaon, suportang medikal ug ebakwasyon sa mga patay ug samarong sundalo, pagtukod og sentrong kumand ug daghan pang uban.

Dumog alang sa mga “proyektong pangkalamboan”

Ginalunsad ang kampanyang dumog sa mga kabukiran sa Bukidnon nga adunay nakatakda nga proyektong imprastruktura sama sa dagkung *dam*, plantang pang-enerhiya ug sa lugar nga planong taman sa komersyal nga mga plantasyon. Tumong niining “limpyuhan” ang lugar sa presensya sa BHB aron paspas nga sudlon ang erya ug palayason ang mga nanimuyo dinhi. Mga yutang agrikultural ug yutang kabilin ang maong mga erya nga gikahimutangan sa mga komunidad sa mga Lumad.

Niadtong Marso 2019, gipasi-nayaan sa AFP, kaabag ang Cabinet Officer for Regional Development and Security para sa Region 10 nga si Martin Andanar, ang Convergence Areas for Peace and Development (CAPDev) sa Iba, Cabanglasan. Nahiuyon ang maong programa sa “whole-of-nation approach” nga ginasabwag sa National Task Force to End Local Communist Armed Conflict. Pagadumalahan sa Mindanao PeaceDev Coordinating Group ang CAPDev, usa ka grupo nga giharian sa mga upisyal sa 1st, 4th ug 10th ID ug sa 403rd Brigade ug 2nd Mechanized Infantry Brigade, kauban ang mga rehiyunal nga upisina sa Philippine National Police, Department of Interior and Local Government, ug National Economic and Development Authority.

Langkob sa CAPDev ang mosunod nga kabukiran sa prubinsya: Mt. Saldab ug kapatagan sa Kala-

bugao sa Impasug-ong, Pantaron Range ug Umayam Complex sa Cabaanglasan ug San Fernando, Kintanglad sa Sumilao ug Baungon, Kalatungan utlanan sa Talakag ug Pangantucan ug kapatagan sa West Bukidnon. Ang maong mga lugar ang dugay na nga target nga pagatukuron og mga proyektong pang-enerhiya ug komersyal nga plantasyon sa dagkung burgesya-kumprador ug ilang mga langyawng kasosyo.

Niadlong 2018, dili moubos sa 41 ka plantang pang-enerhiya, kadaghan sa dagkung suba (*hydro*) ang nataho nga ginaplano, ginapalambo o kaha aktwal na nga nagandar sa prubinsya. Pinakadaku dinhi ang planong pagatukuron nga Pulangi Dam V (250MW) sa Kitao-tao. Gibanabana nga lunupon niini ang 40,000 ektarya nga mga yutang kabilin, agrikultural ug kalasangan sa utlanan sa Bukidnon ug North Cotabato. Lakip usab sa maong mga proyekto ang duha ka plantang *hydropower* sa suba sa Tagaloan sa Santiago, Manolo Fortich nga ginapaandar sa Hedcor Bukidnon sa burgesya-kumprador nga pamilyang Aboitiz.

Ang kapatagan sa Kalabugao, sa partikular, ang dugay na nga ginabaligya sa reaksyunaryong estado sa langyawng mga debeloper alang sa ekspansyon sa ilang mga komersyal nga plantasyon. Anaa sa Bukidnon ang dagkung plantasyon sa pinya ug saging sa Del Monte, Davco ug Dole. Langkob sa maong mga plantasyon ang mga komunidad sa Manolo Fortich, Sumilao, Impasug-ong, Libona, Lantapan, Maramag ug Quezon. Target sa kumpanyang Del Monte nga palapdon pa ang plantasyon niini sa Talakag.

Ingonman, gilangkob sa malinglahong National Greening Program ang kabukiran sa Pantaron, Kintanglad ug Kalatungan. Dugay na nga giabli sa estado ang mga kalasangan dinhi sa mga korporasyong mina ug troso.

Nakatakda usab nga bubuan ang prubinsya og minilyong pisong

Mga opensiba batok sa FMO sa Bukidnon

SA NATAHO SA *Ang Bayan*, 30 ka armadong aksyon ang nalunsad sa Bagong Hukbong Bayan-North Central Mindanao Region (BHB-NCMR) sa Bukidnon sa panahon sa mga nakapokus nga operasyong militar sa AFP (Marso 2018-Enero 2019). Baynte niini ang direktang igo sa atake sa mga tropa sa FMO.

Pinakasubsub dinhi ang 14 ka armadong aksyon (13 ka opensiba, usa ka dependsiba) nga gilunsad sa BHB niadtong Disyembre 2018 batok sa FMO sa utlanan sa Bukidnon, Agusan del Sur ug Misamis Oriental. Gitaho sa mga yunit sa BHB ang 17 ka patay ug duha ka samaron sa mga sundalo.

Upat ka armadong aksyon usab ang gilunsad sa BHB isip pag-igo sa kapin 300 ka nag-operasyong sundalo sa magkasikbit nga lugar sa Malaybalay City, Impasug-ong ug bahin sa Manolo Fortich niadtong Agosto 2018. Usa ka sundalo ang napatay samtang usa ang samaron. Milungtad ang operasyon sa 1st Special Forces Battalion, 8th IB ug 43rd Division Reconnaissance Company gikan Agosto 8 hangtud Agosto 20 sa sulay nga puohon ang usa ka yunit sa BHB.

Sa unang adlaw sa operasyong dumog sa 8th IB niadtong Hulyo 19, 2018, giambus sa mga Pulang maggugubat ang mga sundalo sa Barangay Busdi, Malaybalay City. Samtang, sa ulahing adlaw sa FMO sa 12th Scout Ranger Company sa Barangay Lumintao, Quezon niadtong Hulyo 2018, gipabuthan sa BHB ang mga sundalo. Pito sa mga sundalo niini ang napatay ug unom ang samaron.

Sa kinatibuk-an, kapin duha ka platon ang kaswalti nga nahiaguman sa AFP gikan sa mga atake sa BHB. Mikabat sa 40 ang patay sa mga sundalo ug 16 ang samaron. Nakalunsad usab ang BHB og usa ka punitibong aksyon batok sa Dole Philippines niadtong Enero 2019.

Dili babag ang mga nakapokus ug dumog nga operasyon sa mga sundalo aron malimita ang mga armadong aksyon sa BHB. Gikinahanglan ang maayo nga paniktik ug pagplano aron atakehon ang mga pwersa sa kaaway sa usa ka takdang panahon.

pondo alang sa mga proyektong imprastruktura. Lakip dinhi ang *airport* sa Don Carlos nga mogunob sa gatasan ka ektaryang human. Motabok usab sa prubinsya ang Mindanao Road Sector Project nga miigo na sa mga umahan ug nagpalayas sa gatasan ka mga mag-uuma sa ilang yuta. Nagkanti-dad ang maong proyekto og P25.3 bilyon nga pagautangon sa Asian Development Bank.

Ang mga dalan ug tulay nga pagatukuron dili aron palambuan ang kinabuhi ug panginabuhian sa ordinaryong katawhan kundili aron papaspason ang transportasyon sa mga produkto gikan sa prubinsya padulong sa mga dunggoanan ug pabrika. Pananglitan niini ang bagong dalan sa Alae, Manolo Fortich nga adunay laraw nga papaspason

ang transportasyon sa mga produkto sa mga komersyal nga plantasyon gikan sa Bukidnon padulong sa Mindanao Container Terminal (MCT) sa Tagoloan, Misamis Oriental. Samtang duha ka proyektong dalan—ang Laak-San Fernando ug Mactan-Miaray—ang aktibo nga ginabatukan sa mga Lumad tungod kay ginaligsan niini ang ilang mga komunidad.

Ang mga kabukiran sa Bukidnon dili lamang yutang kabilin sa mga tribu niini ug tinubdan sa kanilang panginabuhian. Dinhi naggikan ang duha ka dagkung suba (Pulangi ug Tagoloan) nga nagasuplay og tubig ug irigasyon sa tibuok prubinsya. Nagsilbi usab kini nga mga *watershed* sa tibuok Mindanao ug nagasuplay og 25% sa gikinahanglang enerhiya sa tibuok isla. AB

Pagyatak sa mga katungod-tawo sa Bukidnon

Samtang anaa sa sentro sa mga operasyong dumog sa militar ang Bukidnon, nagkadaghan usab ang listahan sa mga krimen sa AFP batok sa katawhan dinhi. Niadtong 2018, dili moubos sa lima ang gipatay ug daghan pa ang iligal nga giaresto nga mga sibilyan. Niining tuiga, 13 na ang gipatay samtang gatusan ka baryo ang ginautingkay sa mga sundalo.

Pinakaulahi sa nataho ang pagpatay sa mag-uumang Lumad nga si Jeffrey Bayot niadtong Agosto 11 sa Barangay Bongbungon, Quezon samtang pauli sa ilang panimalay.

Duha ka adlaw ayha niini, gipusil sa duha ka nakasibilyang elemento sa 88th IB silang Alex Lacay ug Renard Burgos sa Sityo Pag-asa, Barangay Salawagan, Quezon. Namatay gilayon si Lacay samtang nakaikyas si Burgos. Myembro ang duha ka mag-uuma sa Kaugalingong Sistema Igpasindog to Lumadnong Ogpaan (Kasilo), ang organisasyong Lumad nga mibarug alang sa yutang kabilin.

Lakip pa sa mga gipatay mao silang Guillermo Casas, Liovogildo Palma ug Joel Anino sa San Fernando. Napatay usab si Datu Kaylo Bontulan bunga sa pagpamomba sa AFP sa Kitaotao.

Niadtong Hulyo, gipusil si Datu Mario Agsab sa iyang panimalay sa Sityo Mainaga, Barangay Iba, Cabanglasan. Naila ang mga suspek nga silang Sammy Diwangan, myembro sa Alamara ug Emboy Gayao, usa ka CAFGU nga gunit sa 8th IB. Myembro si Agsab sa Pigyayungaan, usa ka organisasyong Lumad.

Pagpangharas ug pagpamugos

Padayon usab ang pagpangharas ug pagpakaylap og mga malisyosong propaganda ang rehimeng Duterte batok sa katawhan ug mga tigpanalipud sa katungod-tawo.

Miadto ang mga myembro sa PNP sa eskwelahan sa anak ni Kristin Lim sa Manolo Fortich niadtong Agosto 8 ug 9. Gipangita nila si Lim sa mga ginikanan nga naghulat sa ilang mga anak gawas sa eskwelahan. Ayha niini, giatake sa 1st Special Forces Bat-

alion ang panimalay ni Lim sa Barangay Damilag, Manolo Fortich. Si Lim ang kanhing nagdumala sa Radyo Lumad.

Naglunsad usab og anti-komunistang porum ang mga elemento sa 1st SFB sa *barangay hall* sa Damilag niadtong Agosto 7. Ayha ang aktibidad milibot ang mga sundalo sa komunidad ug nag-anunsyo nga nasulod na kuno sa komunismo ang ilang erya.

Niadtong Agosto 2-4 gitipok sa AFP ang mga kabatan-onan gikan sa Quezon sa takuban sa Youth Leadership Summit aron dauton ang rebolusyonaryong kalihukan. Naglunsad kini og susamang aktibidad sulod sa Bukidnon State University niadtong pangabli sa klase.

Persona-non-grata ug militarisasyon

Lain-laing barangay sa Quezon ang pugos nga gipadeklara og "persona-non-grata" batok sa BHB. Adunay kapin 300 ka sibilyan usab nga myembro kuno sa mga organisasyong rebolusyonaryo ang gipasurender isip tigsuporta sa BHB.

Gipapanumpa usab sa ilang "pagkamatinud-anon" ang mga residente sa Barangay Merangeran sa Quezon, sa mga barangay sa Lumabayao, Banlag, ug Dagat Kidavao sa Valencia City niadtong Hulyo 28.

Niadtong Hunyo 22, 30 ka pa-

milya sa Barangay Tugaya, Valencia City ang mibakwit sa ilang *barangay hall* human nangistraping ang tropa sa 403rd IBde sa ilang komunidad. Niadtong Marso, gidumog sa 1,600 ka sundalo gikan sa 60th IB, 56th IB, 57th IB, 58th IB, 88th IB, Scout Rangers ug 43rd Division Reconnaissance Company ang Cabanglasan ug San Fernando. Ayha niini, gibomba, gikanyon ug giistraping sa AFP ang maong komunidad.

Niadtong Pebrero 2019, gipanghinambog sa AFP nga aduna na kunoy 27 ka barangay sa prubinsya nga nagdeklarang "persona-non-grata" ang BHB. Gikan 2017 hangtud 2018, mikabat na sa 295 ang mga sibilyan nga gipugos nilang "ipasurender" isip tigsuporta o myembro sa BHB.

Padayon ang okupasyon sa mga sundalo sa mga sibilyang imprastruktura sulod sa mga komunidad. Gikan Marso hangtud sa kasamtangan, nakakampo ang mga elemento sa 8th IB sa Barangay Bontongon sa Impasug-ong ug sa mga barangay sa Manalog ug Kibabalag sa Malaybalay City.

Niining Agosto, giatake sa mga pwersa sa 8th IB ang Sityo Bendum, Brgy. Busdi sa parehong syudad.

Gawas niini, natala usab sa mga grupo sa katungod-tawo ang pito ka kaso sa iligal nga pagpangaresto niining tuiga. Tataw dinhi ang pagdakop sa 88th IB sa duha ka menor-de-edad sa Sityo Sanggiapo, Barangay Sinuda, Kitaotao niadtong Pebrero 18. AB

200 ka pamilya sa Caramoan, mibakwit

Kapin 200 ka pamilya gikan sa Barangay Lidong, Caramoan, Camarines Sur ang mibakwit human gipaulanan og bala ug bomba sa Philippine Air Force ang ilang komunidad niadtong Agosto 13.

Aron hatagag-katarungan ang pagpangatake, gipagawas sa mga pasista nga adunay nahitabong engkwentro tali sa 83rd IB ug mga Pulang manggugubat sa lugar, butang nga gipanghimakak ni Ka Ma. Roja Banua, tigpamaba sa National Democratic Front-Bicol.

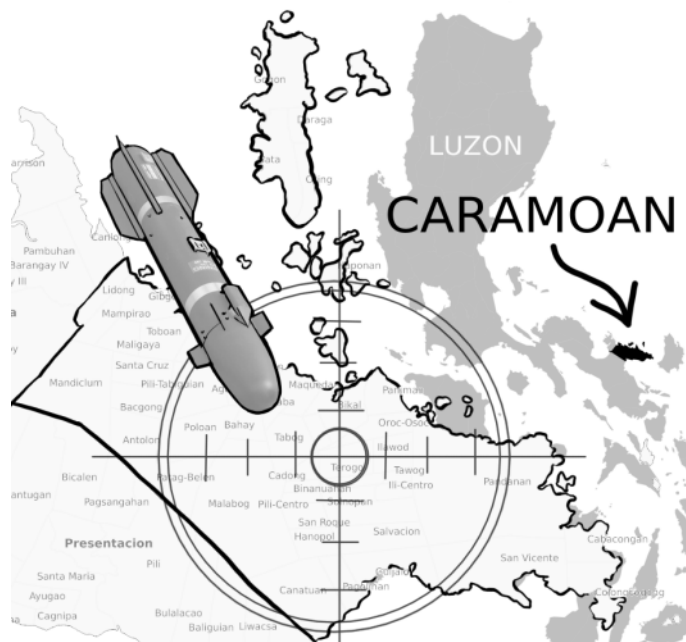
Gitaho usab niadtong Agosto 14 nga mokabat na sa 18 ka mag-uuma ang napalayas gikan sa mga lungsod sa Lopez, Macalelon, Cata-nauan ug Agdangan sa prubinsya sa Quezon. Nanawagan ang mga mag-uuma sa pagpataas sa presyo sa kopra ug lubi nga ilang ginabaligya. Gipatawag sila sa kampo sa militar ug pugos nga “ginapasurender” isip mga myembro sa BHB.

Kapin 100 ka sundalo usab sa 26th IB ang nagkampo sa mga kabalayan, klinika ug galingan sa mais sa komunidad sa mga Lumad sa Sityo Simowao, Diatagon, Lianga, Surigao del Sur niadtong Agosto 16. Gibabagan sa mga residente ang pagkampo tungdo sa kaguliyang nga dala sa mga sundalo. Perwisyo usab kini sa ilang humayan. Nagtaho usab ang mga Lumad gikan sa Tubod, Bolhoon, San Miguel nga ginaokupa usab sa militar ang ilang komunidad sukad pa niadtong Agosto 17.

Subling gisulod sa mga elemento sa 20th IB ang Barangay Capoto-an sa lungsod sa Las Navas, Northern Samar niadtong Agosto 12. Gibulag sa mga sundalo ang mga kalalakin-an ug kababayan-an sa ilang mga anak. Giinteroga ang mga residente ug gibaharan nga pagapatyon. Pito ka sibilyan ang iligal nga gidetine og pipila ka oras ug bulag nga giinteroga ug gibaharan. Sa kasamtangan, nakakampo pa gihapon ang mga sundalo sa mga sibilyang imprastruktura sa komunidad.

Pagdagit sa Samar. Gidagit sa mga elemento sa 43rd IB si Nario Lagrimas, usa ka mag-uuma gikan sa E. Duran, Bobon, Northern Samar, kauban ang usa pa, niadtong Agosto 8. Human ang pipila ka oras, gibuhian ang kauban ni Lagrimas. Wala pa gihapon siya gipakita hangtud sa kasamtangan.

Pagpangharas sa Mindanao. Gipangita sa mga lalaking armado sa tag-as nga kalibreng riple si Pedro Arnado, nasudnong upisyal sa Kilusang Magbubukid ng Pilipi-

nas, sa iyang balay sa Davao City niadtong Agosto 20.

Giadtuan usab sa duha ka nakasibilyang elemento sa 1st SFB ang balay ni Francisco "Iko" Pagayaman, 63, sa Barangay Carmen, Cagayan de Oro City niadtong Agosto 16. Si Pagayaman ang lider sa Kadamay-Northern Mindanao.

Iligal nga detensyon. Wala pa gihapon gibuhian ang magtiayong istap sa NDFP *negotiating panel* nga silang Alexander ug Winona Biron-do bisan og gibasura na niadtong Hulyo 30 ang gama-gamang kasong *illegal possession of firearms and explosives* nga gisang-at kanila. Giaresto sila sa pulisya nga walay mandamyento niadtong Hulyo 23 sa Barangay Maribio, San Francisco del Monte, Quezon City ug gidetine sa Camp Caringal. Parehong adunay *diabetes* ang mag-asawa. **AB**

Gina Lopez, mipanaw na

“USA KA TINUOD nga higala sa katawhang Pilipino” ang pagtagad sa Partido Komunista ng Pilipinas (PKP) kang Regina “Gina” Lopez. Kini ang pamahayag sa PKP sa mensahe niini sa pakigsimpatiya sa iyang pamilya ug mga higala. Namatay si Lopez sa edad nga 65 niadtong Agosto 19 sa sakit nga kanser.

Nahimong kalihim si Lopez sa Department of Environment and Natural Resources (DENR) gikan 2016 hangtud 2017. Sa mubo nga panahon niya sa DENR, gihatag niya ang tanan aron panalipdan ang ki-

naiyahan ug katawhan nga nakasandig dinhi ang panginabuhian. Duyog siya sa pakigbisog batok sa operasyon sa dagkung kumpanya sa mina ug pagpangtroso nga nagakawkaw sa mga kabukiran, nagahilo

sa mga suba ug nagaguba sa kayutaan. Dayag niyang gibawal ang *open-pit mining* ug gisuspende ang lisensya nga mag-opereyt sa daghang kumpanya.

Human gitangtang si Lopez sa pwesto, gitugutan gilayon ni Duterte ang operasyon sa mina at troso nga gisuspende, ug giwagtang ang mga kamandoan nga nagapanalipod sa kinaiyahan ug sa katawhan. **AB**

Piketlayn sa Pepmaco, bangis nga gibungkag

SA IKADUHANG HIGAYON, bangis nga gibungkag sa mga pulis ang piketlayn sa mga mamumuo sa Pepmaco sa Calamba, Laguna niadtong Agosto 19, alas 11:30 sa buntag. Arbitraryong giaresto ug gipreso ang 18 ka mamumuo lakip ang unom ka babaye.

Nahitabo ang dispersal samtang anaa sa upisina sa National Conciliation and Mediation Board ang mga upisyal sa Pepmaco Workers' Union aron iduso sa negosasyon ang pangayong regularisasyon alang sa mga mamumuo.

Lapas ang maong pag-aresto sa Department of Justice Memorandum Circular 016 nga nagkanayong: dili pwedeng basta-basta na lang kasuhan ang mga mamumuo nga nagwelga.

Una na nga nahitabo ang bangis nga dispersal niadtong Hunyo 28 kung asa 12 ka mamumuo ang nasamdan. Gilunsad sa mga mamumuo ang ilang welga niadto pang Hunyo 4.

Gibuhian ang 18 ka mamumuo niadtong Agosto 20 nga wala ni usa ka kasing napasaka batok kanila. Luyo sa pagpangharas sa Pepmaco, lig-on pa gihapon ang determinasyon sa mga mamumuo nga subling tukuron ang piketlayn. Mihunong sa trabaho ang mga mamumuo aron iduso ang ilang regularisasyon ug seguridad sa trabaho. AB

FFM sa Isabela

USA KA *fact-finding mission* (FFM) ang gilunsad niadtong Agosto 8-10 sa San Mariano, Isabela human mareport ang paggrabe sa mga paglapas sa katu- ngod-tawo sa prubinsya. Gipangunahan sa grupong Karapatan ang FFM.

Nasuta sa maong imbestigasyon nga mokabat na sa lima ka kumpanya sa mga sundalo ang gibubo sa 95th ug 86th IB sa 15 ka barangay sa San Mariano, ug upat sa Ilagan City. Sa takuban sa paglunsad og mga "programang pangkalamboan," gipagrabe sa militar ang mga operasyon ug pagpaniktik niini sa lugar. Nareport dinhi ang mga kaso sa pagpangbastos, pagkampo sa mga sibilyang imprastruktura, paturagas nga pagpamusil, ilegal nga pangpa- ngaresto ug detensyon.

Pinakagrabe dinhi ang pagpangistraping sa 95th IB sa balay sa usa ka li- der mag-uuma sa Sityo Disiguit, Gangalan, San Mariano niadtong Hulyo. Anaa sulod sa balay ang iyang asawa, duha ka anak ug 2 anyos nga apo sa dihang nahitabo ang insidente. AB

P113.7M-kantudad sa mga libro, nakahan-ok sa DepEd

GIKUNDENA SA ACT Teachers Partylist ang Department of Education human masuta nga wala pa niini nahatag sa mga magtutuo ang kapin P113.7-mil- yong kantidad sa mga libro. Gibatikos usab sa grupo ang maanomalyang P254-milyon kantidad sa mga kontratang gisulod niini sa pagpalit og mga lib- ro nga sayop-sayop ang unod.

"Balik-balik nga ginasultihan ang mga magtutudlo nga magtipid sa pana- hon nga manawagan sila og dugang sweldo, apan mismong ang ahensya sa edukasyon ang nag-usik-usik sa pondo," matud ni France Castro, represen- tante sa grupo. Gitaho sa mga magtutudlo nga nagagasto sila gikan sa ilang mga bulsa aron mahatagan og kopya sa mga kurso ang ilang mga estudyante.

Grabe pa, padayon nga ginakibhangan sa rehimeng Duterte ang pondo alang sa mga libro ug uban pang gamit sa pagtudlo. Miubos gikan P3.04 bil- yon niadtong 2017, ngadto sa P2.99 bilyon niadtong 2018 ug P1.84 bilyon karong tuiga ang badyet para dinhi. AB

3 patay, gatusan ilegal nga gidetine sa PNP sa Baseco

GIATAKE SA GATUSAN ka pulis ang Baseco Compound nga pu- garan kuno sa droga sa mando sa meyor sa Maynila nga si Isko Moreno nga limpyuhan ang lugar niadtong Agosto 11.

Ang Baseco usa ka komuni- dad sa mga kabus nga makita sa Manila Bay. Niadtong Marso pa target nga palayason ang libo- ang residente niini aron ipatu- man ang reklamasyon sa Manila Bay nga langkob ang 200 ek- tarya sa Baseco.

Gamit ang mini nga kampan- yang "kontra-droga," pugos nga gitapok sa PNP sa baybay ang 700-1,000 ka residente sa Ba- seco. Dili moubos sa 21 ang gi- resto samtang tulo ang gipatay human kuno nga "misukol."

Ingon niini usab ang gihimo sa Antipolo City niadtong kaadlawon sa Agosto 11. Gita- pok sa mga pulis ug sundalo sa 2nd ID ang 80 ka indibidwal sa *covered court* sa Sityo Tanglaw, Barangay San Isidro nga lakip kuno sa listahan sa ilang gisu- baybayan. Gipahapa sila, gitiu- nan og pusil ug gipugos nga magpa-*drug test*. Giransak usab ang kabalayan sa mga residente ug gikumpiska ang ilang mga selpon nga walay mandam- yento.

Miani og pagbatikos ang grabe nga pag-abuso sa gahum sa PNP ug AFP sa ilang mga "kontra-drogang" operasyon. Matud sa Karapatan, magbunga lamang ang maong lakang sa pagpadayon sa madugoon nga "gyera kontra-droga" sa rehi- men ug walay puas nga pagla- pas sa katungod-tawo.

Gikan Hulyo 2016 hangtud Mayo 2019, kapin 6,600 na ang gipatay sa PNP samtang kapin 27,000 usab ang mga kaso sa pagpatay nga gituuhang binuha- tan sa mga *death squad* sa mini nga "gyera kontra-droga. AB

Adlaw sa Pagbangutan alang sa Negros

GILUNSAD SA Defend Negros #StopTheAttacks Network ang "Nasudnong Adlaw sa Pagbangutan ug Protesta" niadtong Agosto 20 aron kundenahon ang malukpanong pagpamatay ug uban pang mga pagpangatake sa mga sibilyan sa Negros.

Gipangunahan niini ang mga ka-lihukan sa gatusan ka indibidwal sa lain-laing bahin sa nasud lakip ang Metro Manila, Albay, Camarines Sur, Camarines Norte, Sorsogon, Masbate, Laguna, Iloilo, Dumaguete, Cebu, Bacolod ug sa isla sa Negros. Naglunsad usab og susamang mga protesta sa US, Australia ug Hongkong aron makighiusa sa panawagang ihunong na ang pagpamatay.

Mokabat na sa 226 ka mag-uuma ang gipatay sa mga pwersa sa estado sukad nga makalingkod si Duterte sa poder—90 kanila ang naggikan sa isla sa Negros. Pina-kaulahi sa mga biktima si Joshua Philip Partosa, 20, estudyante sa

Grade 11 sa Bolocboloc High School nga gipatay sa upat ka kalalakin-an niadtong Agosto 15.

Motungha niadto si Partosa uban ang duha niya ka igsuon sa eskwelahan sa Purok 2, Barangay Bolocboloc, Sibulan, Negros Oriental dihang gipaulanan sila og bala sa mga kriminal. Dul-it siya nga gipusil sa tulo ka beses ug gidunggab sa liog. Matud sa mga pulis, nalambigit kuno si Partosa sa mga kaso sa pagpangdunggab sa Dumaguete, butang nga hugot nga gipanghimakak sa iyang amahan. Sa maong adlaw usab gipatay si Fernando Toreno, kanhing konsehal sa Barangay Kumaliskis, Don Salvador Benedicto, Negros Occidental. **AB**

Dengvaxia, gipaburan ni Duterte

HUMAN MAGDEKLARA ANG Department of Health (DOH) niadtong Agosto 6 nga adunay epidemya sa *dengue*, giduso gilayon ni Rodrigo Duterte ang subling pagpabakuna sa kabatan-onan sa Dengvaxia. Luyon kini sa maanomalyang programa sa pagbakuna nga gituuhang mipatay sa dili moubos sa 26 ka batang Pilipino gikan Abril 2016 hangtud Pebrero 2018.

Gibabagan sa mga duktor ug grupo sa mamumuo sa panglawas ang bag-ong duso sa pagpabakuna. Matud nila, kinahanglang unahon ang mga lakang nga pangpugong sa pagkaylap sa *dengue*. Dili mapugngan sa pagbakuna ang kasamtangang epidemya tungod kay pipila ka tuig pa ayha kini moepekto.

Dugang pa nila, mahimong epektibo lamang ang kampanya kontra-*dengue* kung hatagag prayoridad sa mga lokal nga guberno ang pagpatuman sa nalatag na nga mga lakang. Mahinungdanon usab ang badyet alang sa serbisyong panglawas sama sa sweldo sa mga mamumuo sa panglawas sa ang-ang barangay ug mga duktor sa komunidad nga miabot sa lagyo ug lisud nga komunidad.

Niining ikaduhang semana sa Agosto, nadeklara ang Pilipinas isip

adunay pinakadaghang kaso sa *dengue* sa Southeast Asia. Adunay 620 ka pasyente na ang namatay sa sakit, nga mamahimo untang matambala tungod kay Enero pa lang naitaho na ang pagdaghan sa mga nagkasakit. Hilabihan ka ulahi na dihang mag-anunsyo ang DOH sa mga lakang sa pagpugong niini.

Una na nga gibabagan sa mga mamumuo sa panglawas ug duktor ang pagbakuna sa Dengvaxia tungod kay anaa pa lang kini sa yugto sa pagtuon. Wala pay nanubag sa maong anomalya. Kapin 870,000 ka kabatan-onan ang gieksperimentuhan sa kumpanyang Sanofi Pasteur, nga adunay kriminal nga rekord sa pagpanuhol sa mga duktor ug guberno, ug paglapas sa mga makitawhanong sukaranan aron mapalusot ang ilang "pinalambo" nga mga tambal. **AB**

Bag-ong pasilidad para sa militar ng US

GIPAHUGOT SA US ang kontrol niini sa militar ug pulis sa Pilipinas human masabutan ang pagtukod sa nasud sa pasilidad para sa "gyera kontra-terorismo."

Niining Agosto 15, gipirmahan nilang US Embassy Deputy Chief of Mission John Law ug Philippine National Police (PNP) Director General Oscar Albayalde ang kasabutan alang sa pagtukod sa sentro sa pagbansay sulod sa Philippine National Police Academy sa Silang, Cavite. Naghatag ang US og P520 milyon alang sa konstruksyon ug operasyon niini.

Magsilbing dugang base alang sa militar sa US ang maong pasilidad. Dugang pa kini sa ilang base sa Marawi City ug uban pang kampo sa Armed Forces of the Philippines (AFP) sigon sa nasabutan ilalum sa Enhanced Defense Cooperation Agreement.

Nahiuyon usab ang pagtukod sa maong pasilidad sa disenyo sa US nga direktang gunitan ug kontrolon ang mga operasyong "kontra-terorismo" sa Pilipinas ug mga nasud sa Southeast Asia. Dili lang mga ginsakpan sa PNP ug AFP ang pagabansayon sulod sa maong pasilidad. Dalhon usab sa US sa nasud ang mga papet ug kaalyadong hukbo sa Southeast Asia aron ipailalum sa indoktrinasyon ug pagbansay sa pag-ila ug pagsukol sa ginaila niining "terorista." Kini nga mga hukbo molihok isip mga ginsakpan sa militar sa US.

Gisaad na ni Albayalde nga una niyang ipailalum sa pagbansay ang lima ka bag-ong tukod nga batalyon sa PNP Special Action Force (SAF). Mahinumduman nga niadtong 2014, ang militar sa US usab ang sekretong nagbansay sa duha ka kumpanya sa SAF sa Zamboanga City nga gipaaway sa operasyon sa Mamasapano, Maguindanao kung asa 44 ka pulis ang namatay. **AB**

Mga protesta sa Hongkong batok sa ekstradisyon

Padayon nga nagalunsad og higanteng mga demonstrasyon ang minilyong katawhan sa Hongkong aron ipakita ang ilang pagsukol sa ginatarsadang pag-amyenda sa administrasyong Lam sa balaod sa ekstradisyon. Laraw sa maong sugyot nga tugutan ang pagpasa sa mga indibidwal nga adunay kaso sa China sa nasud aron didto hukman. Nagsugod ang dagkung protesta niadtong Hunyo.

Alang sa mga residente sa Hongkong, ginayatakan sa maong sugyot ang awtonomiya sa lugar nga ginailang “espesyal nga rehiyong administratibo.” Ginaduso nila ang pagtahod sa nagatunhay nga “one country, two systems” (usa ka nasud, duha ka sistema) nga nagahatag sa Hongkong og awtonomiya ug bulag nga sistemang ligal sa China.

Mipungkay ang mga kalihukan niadtong Agosto 11 kung asa kapin duha ka milyong ang nagprotesta. Nagsugod ang protesta nga malina-won taliwala sa pagpamig-ot sa pulisya. Subling mipungkay ang mga kalihukan niadtong Agosto 18, kung asa mokabat sa 1.7 milyong resi-

dente ang midagsa sa mga kadalan.

Anaa na ika-11 ka semana ang mga protesta. Sa maong panahon, dinaghang giaresto ang mga raliyista ug ginapig-ot bisan ang mga samaron nga nagpatambal sa mga ospital. Ginapasakahan sila og mga kasong kriminal, ug gibansagang “kasamok” ang ilang mga kalihukan aron palanaton ang ilang pagkapreso.

Hilabihan ang kasuko sa mga residente sa Hongkong sa pagmagahi sa administrasyon ug ang pagbalibad niini nga makigdayalogo o makigkompromiso. Bisin og gideklarang “patay na” ang sugyot, wala'y gihimong lakang si Lam aron

hingpit na kining iatras.

Matud sa International League of Peoples' Struggle (ILPS), demokratiko ug ginasalmutan sa lapad nga alyansa sa mga organisasyong adunay lain-laing ang-ang sa pulitikanhong kahimatngon ug kaandamon ang kalihukan batok sa ekstradisyon.

Nakasentro ang mga protesta sa pagbatok sa ekstradisyon ug kabangis sa pulis sa mga raliyista. Apan ginatumbok usab niini ang pipila ka mga batakung isyu nga ginaatubang sa mga katawhan sama sa kawad-on sa disentang trabaho ug puluy-anan, ubos nga suhulan, taas nga oras pamuo, taas nga presyo sa palaliton ug uban pa.

Giawhag sa ILPS ang mga residente sa Hongkong nga manglimbasog sa ilang pagsukol samtang mahimong mabinantayon sa langyawng mga gahum sama sa US nga nakisakay sa isyu aron hulhugan ang pagkibulag sa Hongkong sa China. **AB**

Sunog sa kalasangan sa Amazon, makaalarma

KAPIN DUHA KA semana na nga walay h ang sunog sa kalasangan sa Amazon sa Brazil niining Agosto. Karong tuiga, mokabat na sa 72, 843 ang nataho nga ihap sa sunog sa kalasangan sa nasud. Katunga niini ang naa sa Amazon. Mikabat sa 84% ang ihap sa mga sunog kumpara sa milabayng tuig subay sa mga taho sa National Institute for Space Research sa Brazil.

Adunay gilapdon nga 550 milyong ektarya ang kalasangan sa Amazon (20 ka beses nga mas daku sa kayutaan sa tibuok Pilipinas). Kini ang pinakaluag nga kalasangan sa tibuok kalibutan ug nagalangkob sa siyam ka nasud. Pinakadakung bahin niini ang anaa sa Brazil. Makita dinhi ang 10% sa mga tanom ug mananap sa kalibutan. Gibanabana nga nagasuplay kini og 20% sa oxygen nga ginagamit sa mga tao sa tibuok kalibutan. Tungod niini, nakatabang ang Amazon sa pagmantine sa paspas nga nagabag-ong temperatura sa kalibutan. Dugang dinhi, nagsilbing puluy-anan ang

Amazon sa 400 ka tribu.

Gawas sa mga sunog, nagkapas-pas usab ang pagkaguba sa Amazon tungod sa pagsulod sa mga proyektong mina, *dam*, dalan ug uban pa.

Pipila ka beses na nga giawhag sa presidente sa Brazil nga si Jair Bolsonaro ang mga mangtrosohay, rantsero ug mga mag-uuma nga magpalapad ug kontrolon ang Amazon. Ingonman, gikibhangan niya og \$23 milyon ang badyet sa Brazil sa pag-amping sa kinaiyahan. Miubos usab ngadto sa 70% ang operasyong inspeksyon sa Amazon. Gitangtang usab niya sa mga katutubo sa Brazil ang pag-a-

timan sa Amazon sa katumanan sa usa ka ehekutibong kamanduan.

Gipangunahan usab sa iyang anak nga si Flavio nga usa ka senador sa Brazil, ang reporma sa balaod sa kalasangan nga nagatantang sa obligasyon sa mga mag-uuma sa Amazon nga ipabilin ang kalasangan sa 50-80% sa ilang gipanag-iyahang yuta.

Pinakadakung rason sa pagguba ang ekspansyon sa mga proyektong imprastruktura sama sa mga dalan ug mga plantang *hydroelectric*. Usa sa pinakanaigo niini ang lugar nga Para nga gitukuran og dalang BR163 nga nagsumpay sa Amazon ug dam sa Belo Monte. Niadtong 2017, adunay plano ang Brazil nga magtukod og kapin 40 ka dam nga *hydroelectric* ayha mahuman ang 2022. Sa kinatibuk-an, naupaw na sa 15% ang Amazon tungod niini. **AB**